

Potocka Joanna z Sieniawskich (zm. 1733), strażnikowa wielka koronna, wojewodzina belska

Była córką Cecylii Marii z Radziwiłłów i Mikołaja Hieronima Sieniawskiego (zm. 1683), hetmana polnego koronnego, siostrą Adama Mikołaja Sieniawskiego (166-1726), hetmana wielkiego koronnego i kasztelana krakowskiego, żoną Stefana Aleksandra Potockiego (zm. 1726).

W 1695 wyszła za Stefana Aleksandra Potockiego (zm. 1726), strażnika koronnego. Początkowo starał się o jej rękę Michał Franciszek Sapieha (1670-1700), koniuszy litewski i generał artylerii litewskiej, syn Katarzyny z Hlebowiczów i Kazimierza Jana Sapiehy (zm. 1720), wojewody wileńskiego. Sapiehę już w maju 1690 swatano z Joanną, a jego ojciec doprowadził wręcz do zaręczyn w 1693 w czasie sejmu grodzieńskiego, ale Joanna opierała się przed tym małżeństwem. Być może dużą rolę odegrała tu Maria Kazimiera Sobieska, pod której silnym wpływem pozostawała Joanna Sieniawska, jako jej dwórka. Królowa nienawidziła Sapielihów i nie chciała dopuścić do ich wzmocnienia przez to intratne materialnie i politycznie małżeństwo. W 1694 przed samym ślubem Joanna zerwała więc zaręczyny przez królową, która być może podsunęła jej kandydaturę owdowiałego niedawno Stefana Potockiego, chcąc pozyskać Potockich dla króla i przyszłej elekcji. Adam Mikołaj był niechętny małżeństwu siostry z porywczym i zawadiackim Potockim, mimo to związek został zawarty dnia 2 I 1695 r., a udzielił go arcybiskup lwowski Konstanty Lipski. Później jednak, gdy małżeństwo okazało się niefortunne, Joanna oskarżała brata, że to on zmusił ją do związku z Potockim. Tymczasem relacje między Adamem Mikołajem Sieniawskim a jego szwagrem były wrogie. Potocki domagał się wypłaty posagu i poparcia jego aspiracji do urzędów, wielokrotnie też obraził Sieniawskiego i groził zajazdem jego dóbr.

Joanna i Stefan Potoccy pozostawali w formalnej separacji od 1715, ale i wcześniej małżonkowie rzadko bywali ze sobą. Między małżonkami dochodziło do częstych kłótni, a zapewne i bójek, gdyż Joanna chroniła się przed agresją męża w klasztorze. Potocki częściej przebywał w wojsku lub swoich ruskich majątkach, często też gościł w otoczeniu króla. Słynął z pięknego głosu, uczestniczył więc w królewskich operach. Joanna skarżyła się bratu, że trwonił majątek z licznymi metresami.

Potoccy doczekali się kilkorga dzieci – czterech córek: Teresy Teofili (ok. 16 VIII 1696-1778)¹, Wandy, Marii Kazimierzy, Magdaleny oraz syna Mikołaja Bazylego (1714-)². Narodziny ostatniej córki Joanna przyjęła z niechęcią, jeszcze będąc w ciąży pisała do brata, skarżąc się na bóle głowy i zły stan zdrowia i „opresy serca, a jeszcze w terminie najniepotrzebniejszym na mnie, co Bóg dopuścił, bo i z tymi [dziećmi - przyp. A.] nie wiem, co robić³. Z kolei w innym liście skarżyła się na męża: „teraz uczyniwszy nieszczęściem mnie brzemienną, powadził się...⁴. Córka Magdalena, która urodziła się na wiosnę (w marcu?), została oddana do mamki do Warszawy, gdzie wkrótce zmarła na ospę⁵. Dwie starsze córki Wanda i Maria Kazimiera uczyły się u wizytek w Warszawie, skąd matka zabrała je w 1708 r. z powodu zarazy, przez dłuższy czas przebywały u lwowskich sakramentek. Podobnie jak ojciec słynęły z pięknych głosów⁶. Być może zostały mniszkami, chociaż Joanna skarżyła się, że żadna z trzech córek nie chce być mniszką. Najstarsza Teresa Teofila wyszła za mąż wpierw za Jerzego Warszyckiego, a po jego śmierci za Leona Opalińskiego.

Joanna Potocka zmarła po krótkiej chorobie 21 maja 1733 r. we Lwowie.

¹ Stefan Potocki złożył wówczas wotum – „portugał złoty, w którym waga czerwonych wynosi *in specie et numero* 40”- przed obrazem Matki Boskiej Łaskawej w kaplicy Domagaliczów we Lwowie na intencję „szczęśliwego rozwiązania Jej Mości podczas połogu”. Zob. M. Gębarowicz,

² Joanna Potocka wspomniała w liście, że syn ma osiem lat i chciałaby dla niego starostwo niegrodowe. Musiał się więc urodzić na przełomie 1713 i 1714 r., gdyż pod koniec 1714 r. Potocka znów była w ciąży. J. Potocka do E. Sieniawskiej, 22 VII 1722, BCz rkps 2708, k. 527.

³ J. Potocka do A.M. Sieniawskiego, Lwów 27 IX 1714, BCz 5923, l. 32179.

⁴ J. Potocka do A.M. Sieniawski, 14 XI 1714, BCz rkps 5923 l. 32248.

⁵ J. Rafałowiczówna do E. Sieniawskiej, 9 V 1715, BCz rkps 2746 II, k. 257.

⁶ J. Rafałowiczówna do E. Sieniawskiej, 26 X 1713, BCz rkps 2746 II, k. 140; por. C. de Bar, *En Pologne avec les benedictines de France*, Tequi 1984, s. 264-265.

**Korespondencja Elżbiety z Lubomirskich Sieniawskiej, kasztelanowej krakowskiej.
Opracowanie edytorskie i analiza treści**

Wykonanie: Bożena Popiołek, Urszula Kicińska i Agnieszka Słaby

Projekt zrealizowany w ramach programu Narodowego Centrum Nauki nr UMO 2012/07/B/HS3/01090